

Галина Олександрівна Ус,
академік АЕН України, д-р екон. наук, професор,
ORCID 0000-0001-8954-591X
e-mail: us_galina@ukr.net

ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», м. Черкаси

Ігор Васильович Шишка,
доктор економічних наук, доцент,
ORCID 0009-0003-4365-8638
e-mail: shyshka0908@gmail.com

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Віталій Петрович Коханчук,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ORCID 0009-0006-5088-0634
e-mail: vitalikkoachnyk@gmail.com

ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», м. Черкаси

Яна Миколаївна Власова,
адвокат,
ORCID 0009-0001-3950-6047

e-mail: vlasovajana80@gmail.com

Національна асоціація адвокатів України, м. Київ

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВІЗАЦІЇ SMART-БІЗНЕСУ ТА УПРАВЛІННЯ ЙОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Вступ. Сучасний етап глобального соціально-економічного розвитку характеризується переходом від індустріальної до економіки знань, у межах якої ключовими джерелами конкурентних переваг виступають інтелектуальний капітал, інновації та цифрові технології. В цих умовах формуються нові організаційно-економічні моделі бізнесу, серед яких особливе місце посідає SMART-бізнес – гнучкі, технологічно орієнтовані підприємства, здатні до швидкої адаптації, автоматизації процесів і створення високотехнологічних продуктів.

Разом із трансформацією бізнес-моделей актуалізується необхідність формування ефективних механізмів корпоративізації SMART-підприємств, що дозволяє забезпечити їхню інституційну сталість, підвищити інвестиційну привабливість та інтегрувати інтелектуальні активи у систему стратегічного управління. Водночас зростає значущість управління інтелектуальною власністю як ключовим стратегічним ресурсом, що забезпечує захист інноваційних рішень, монетизацію технологій і формування довгострокової конкурентоспроможності.

Незважаючи на наявність широкої теоретичної та методологічної бази щодо корпоративного управління й менеджменту інтелектуальної власності, питання інтеграції цих підходів у контексті розвитку SMART-бізнесу досліджені недостатньо. Потребують уточнення концептуальні засади корпоративізації SMART-підприємств, специфіка управління інтелектуальними активами в умовах цифровізації, а також механізми синергії корпоративної структури з інноваційним потенціалом компаній.

Таким чином, метою статті є обґрунтування теоретико-методичних підходів і практичних принципів розвитку корпоративізації SMART-бізнесу та формування ефективної системи управління його інтелектуальною власністю в умовах економіки знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансформаційні процеси в економіці стали предметом досліджень і українських вчених, які в своїх працях визначали особливості змін, наслідки та перспективи формування нових відносин, пов'язаних із змінами не тільки в економічних відносинах а і в загалом в суспільному середовищі.

П. Друкер одним із перших прийшов до висновків про формування нового підходу у перспективному розвитку економічних відносинах що напряму пов'язані із розвитком знань. І його дослідження «Кінець економічної людини» починається розділом «Від капіталізму до суспільства знань» [1].

Ф. Махлуп одним із першим ввів в науковий обіг поняття «економіка знань» розглядав його виключно як окремий сектор економіки [2].

Філософський підхід до осмислення змін у суспільстві був виражений у працях багатьох відомих вчених світу: Д. Белл, Г. Беккер, П. Друкер, М. Кастельс, Ф. Махлуп, Релейне, Е. Тоффлер.

Необхідно відзначити роботи В. Александрова, Ю. Бажал, Н. Буняк, В. Геєця, А. Чухно, С. Мочерного, Л. Федулової та інших.

Найбільшого поширення концепція теорії «суспільства знань» набула після публікації доповіді ЮНЕСКО «До суспільства знань».

Основна мета статті полягає у дослідженні та обґрунтуванні необхідності управління інтелектуальною власністю суб'єктів підприємницької діяльності SMART-бізнесу в умовах формування «економіки знань».

Опис методики здійснення дослідження. Методичною основою статті є комплексне поєднання теоретичних методів, спрямованих на осмислення та концептуалізацію ролі інтелектуальної власності в умовах сучасної економіки знань. Застосування історичного та логічного методів дозволило прослідкувати та здійснити аналіз розвитку концепцій переходу

«постіндустріального суспільства» до «інформаційного суспільства» та «суспільства знань», а також виокремити їх основні риси, як спільні, так і відмінні. Здійснивши критичний аналіз різних поглядів автор визначає інтелектуальну власність як ключовий результат та актив в умовах економіки знань – застосовано метод аналізу та синтезу. Структурно-функціональний метод використано для класифікації та опису різних моделей управління інтелектуальною власністю, залежно від цілей суб'єкта підприємництва.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Сучасний етап розвитку суспільства який відзначається величезними змінами в усіх сферах людського буття через впровадження в життя досягнень у сфері науки, впровадження новітніх технологій та інноваційних розробок дають можливість говорити про необхідність в осмисленні тих процесів які відбулися, відбуваються та формувати перспективні погляди на майбутнє задля належного забезпечення усіх членів суспільства.

З метою здійснення якісного дослідження в першу чергу необхідно розглянути основні підходи вчених до визначення поняття «економіка знань». Так академік В. Геєць пропонує розглядати економіку знань, як економіку, в якій головним фактором є процеси накопичення та використання знань; спеціалізовані (наукові) знання, як і повсякденні, стають важливим ресурсом, який поряд із працею, капіталом і природними ресурсами забезпечує зростання і конкурентоспроможність економічної системи [3].

Л. Федулова, досліджуючи поняття економіки знань говорила, що економіка знань – це економіка, яка створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення свого зростання і конкурентоспроможності. У такій економіці знання збагачують усі галузі, всі сектори і всіх учасників економічного процесу. Вона не тільки використовує знання в різноманітній формі, але й створює їх у вигляді науково-технічної та високотехнологічної продукції, високо-кваліфікованих послуг і освіти [4].

С. Турчіна відзначає, що економіка знань або економіка, що створена на засадах знань – економіка, в якій більшу частину валового внутрішнього продукту забезпечено діяльністю з виробництва, оброблення, зберігання і розповсюдження інформації і знань [5].

Критичне осмислення даного твердження дає можливість говорити про наближення розуміння та вплив теоретиків, що підтримують концепцію «інформаційного суспільства», де в основі закладається поняття інформації. Розділення двох понять «інформація» та «знання» стає в окремих випадках критичним, адже знання без належного інформативного забезпечення фактично неможливі.

Т. Стюарт говорить, що економіку знань можна охарактеризувати як своєрідну «економіку якості». Зростання когнітивної складової у вартості основних благ призведе до когнітивізації товарів, перетворенню їх на своєрідні «згустки знань» [6].

Досліджуючи поняття економіки знань У. Гузар відзначає, що знання на відміну від інших економічних ресурсів є ресурсом, який збільшується, самозростає, тому що передача знань індивіда не передбачає їх зменшення, але навпаки, закріплення набутих та нагромадження нових. Знання – це процес набуття

та закріплення відомостей з певної галузі, їх відтворення у процесі трудової діяльності, який характеризується невідчуженістю, самозростанням та створенням потенційно нових продуктів [7]. В той же час говорити виключно про рівень набутих знань як основного капіталу в сучасних економічних відносинах є не зовсім коректним. Очевидно, що мова повинна йти не просто про знання як актив суб'єкта підприємницької діяльності, а про збільшення частки нематеріальних активів (об'єктів інтелектуальної власності) в загальній економічній діяльності сучасних економічних реалій.

Окремого критичного аналізу заслуговує і позиція в дослідженнях Л. Мельник, де економіка знань розглядається як постіндустріальна економіка в якій рушійною силою подальшого розвитку є нагромадження, використання інформації та знань, що зосереджені в людському капіталі [8]. Ця позиція не зовсім є очевидною, адже більшість науковців відзначають саме зміни та відмінності «суспільства знань» від «постіндустріального суспільства».

Так, зокрема О. Михайлюк та В. Вершина говорять про те, що теорії інформаційного суспільства, постіндустріального суспільства і суспільства знань являють собою споріднені теоретичні побудови, засновані на впевненості в тому, що якісні соціальні трансформації в сучасному світі нерозривно пов'язані з новою роллю інформації і знання. Концепція «суспільства знань», як і концепція «інформаційного суспільства», базується на широкому використанні інформаційних технологій. Інформаційні технології розглядаються як системо утворююча складова сучасної цивілізації та причина її глобальних трансформацій. Та технології, засоби масової інформації та комунікації – це лише інструмент, який дозволяє зробити обмін інформацією більш зручним і швидким [9].

Очевидно, що теорія інформаційного суспільства, яку впроваджували Е. Тоффлер, М. Кастельс, Д. Белл стала основою для розуміння змін, що відбулися в суспільстві взагалі та економічних відносинах зокрема. Їх роботи вплинули на подальші дослідження та стали підґрунтям для подальших досліджень.

В. Світлична відзначає, що за результатами аналізу досліджуємого поняття «економіка знань», у залежності від контексту, його можна розглядати:

1) як частину господарства, яку пов'язано з процесами створення, поширення, використання знань (сектор знань);

2) як самостійний об'єкт дослідження, наука, що вивчає конкретну предметну галузь;

3) як характеристика стану, етапу розвитку економіки й суспільства, при якому знання виступають визначальним фактором її розвитку;

4) як інноваційна економіка, оскільки тільки знання може бути основою для формування потреби і втілення у життя нововведень;

5) як постіндустріальна економіка, однією з головних рис якої є збільшення питомої ваги сфери послуг у матеріальному виробництві; як інформаційна й глобальна мережева економіка, де знання, втілені у інформацію є головним чинником виробництва [10].

О. Сахненко розглядає економіку знань як закономірну і об'єктивно обумовлену, більш високу у порівнянні з індустріальною фазою (стадією) розвитку суспільства господарюючу підсистему, за якої ключо-

вими факторами економічного зростання є посилення впливу наукової та інноваційної діяльності, освіти, наукових та інформаційних технологій, які саме і дозволяють при динамічних змінах потреб суспільства генерувати безперервний потік нововведень у виробництво [11].

Разом з тим, А. Жарінова пропонує під поняттям економіки знань розуміти сферу виробництва товарів і послуг як сферу практичної реалізації людського інтелекту, де домінуючим і пріоритетним ресурсом є знання, котрі стають новою актуальною основою конкурентоспроможної діяльності економічних суб'єктів у сучасному глобальному господарстві [12].

В той же час економіку знань окремі вчені розглядають як елемент екологічної безпеки держави. Зокрема, Г. Андрощук говорить, що економіка знань – це те принципово нове утворення, яка має прийти на зміну економіці винищення і експлуатації природи, економіці сліпого бажання людини отримати максимум прибутку. Її основою є не споживацький мотив людини, а прагнення задовольнити свої потреби таким чином, щоб не завдати шкоди природі, сприяючи при цьому її відтворенню [13].

Таким чином ми спостерігаємо чітку тенденцію щодо визначення напрямку подальшої актуалізації дослідження знань як товару, як немайнового активу, як перспективного напрямку економічного зростання. В той же час, «економіка знань» як загальна тенденція розвитку суспільних відносин щільно пов'язана із інформаційними відносинами. Саме знання як суспільна категорія досить часто поєднується, або навіть замінюється поняттям інформація. В той же час необхідно зазначити, що наявність інформації не завжди можна вважати здобутими знаннями. І навіть здобуті знання можуть бути втрачені, трансформовані або нікчемними, якщо вони не застосовуються.

Наявність необхідної інформації, що трансформується у певні виробничі процеси, що в кінцевому випадку призводять до збільшення доданої вартості що приносить прибуток становить основу відносин, які ми розуміємо як інноваційне впровадження наукових досліджень в практику. Тільки поєднання наявних знань із можливістю (необхідністю) їх впровадженнь у суспільні відносини, що виражаються у створенні доданої вартості, становлять належний економічний ефект виражають сутність «економіки знань» як нового перспективного суспільного розвитку.

Якщо сприймати «економіку знань» дослівно, то можна зробити висновок, що в основі подальшого розвитку даного сектору відносин повинна лежати саме діяльність із створення нових знань, які позитивно будуть впроваджені та принесуть додаткову додану вартість товарів та послуг. Основою створення нових знань завжди були наукові дослідження. Такі висновки були зроблені на загальноєвропейському рівні, зокрема на першому саміті Європейської Ради (Барселона, 2002) європейські уряди зобов'язалися активізувати наукові дослідження та інновації шляхом збільшення видатків на ці цілі до 3 % ВВП у 2010, причому 2/3 із них повинен забезпечити бізнес-сектор; другий (Гельсінкі, 2003) був присвячений впровадженню стратегії економіки знань у країнах Центральної та Східної Європи; третій (Будапешт, 2004) – її соціальним аспектам [14].

В той же час в Україні спостерігається обернена тенденція, зменшується кількість наукових установ,

науковців, співробітників залучених до здійснення наукових досліджень. Так, заступник міністра освіти та науки Денис Курбатов у своєму виступі сказав, що станом на 1 вересня 2024 року понад 700 лабораторій, дослідницьких комплексів в Україні пошкоджені або зруйновані. За попередніми обрахунками відбудова цієї інфраструктури коштуватиме більше 1,2 млрд доларів станом на сьогодні, але цифра змінюється, на жаль, кожного дня в сторону збільшення [15].

Згідно даних Держстату України лише за період із 2021 року по 2024 рік кількість організацій, які здійснювали наукові дослідження і розробки, за секторами діяльності зменшилась, проте у 2024 році за рахунок підприємницького сектору кількість наукових установ збільшилась.

Таблиця 1. Організації, які здійснювали наукові дослідження і розробки в Україні

	2021	2022	2023	2024
Усього	637	567	547	616
За секторами:				
підприємницький	137	109	99	143
державний	374	345	329	344
вищої освіти	126	113	119	129

Джерело: побудовано автором за [16]

І ця тенденція продовжується: державні наукові установи закриваються, наукові співробітники звільняються. В той же час велика кількість науковців переходить у реальний сектор економіки, у підприємницьку структуру. Їх розробки впроваджуються та стають елементами немайнових активів суб'єктів підприємницької діяльності.

Отже можемо зробити висновок, що одним із важливих елементів визначення «економіки знань» стає результат наукової діяльності – інтелектуальна власність. Тому, розглядаючи напрями подальшої реалізації стратегії дослідження, впровадження, планування суб'єктів підприємницької діяльності в епоху економіки знань, необхідно акцентувати свою увагу на інтелектуальній діяльності результатом якої є створення нового інтелектуального продукту.

Говорячи про об'єкти інтелектуальної власності, як про елементи на які повинно бути направлені управлінські рішення, ми повинні розуміти які права та які саме елементи інтелектуальної власності належать суб'єкту господарювання.

Економічна категорія оцінки об'єктів інтелектуальної власності є набагато ширшою ніж визначений перелік об'єктів інтелектуальної власності, що визначається в правовому полі та має правовий захист.

Цивільний кодекс України, спеціальні закони щодо окремих об'єктів інтелектуальної власності створюють правові підстави та умови застосування, управління, адміністративного регулювання. Проте окремі об'єкти інтелектуальної власності, які є важливими активами суб'єкта підприємницької діяльності, не визначені жодним нормативним актом як особливий охоронюваний актив.

Тому питання управління інтелектуальною власністю в умовах, коли нематеріальні активи стають все більш ціннішими, в умовах суспільства знань, коли економічні відносини мають пряме відображення у всіх елементах діяльності на даний час потребують нагального вирішення. Все частіше можемо зустріти суб'єктів підприємницької діяльності, в ос-

нові яких закладено виключно отримання доходу від передачі прав користування, застосування окремих прав на інтелектуальну власність через реалізацію ліцензій, укладання договорів чи повну передачу прав на такі об'єкти інтелектуальної власності.

Питання управління інтелектуальною власністю стали предметом дослідження науковців. Зокрема, Г. Пасемко та Т. Власенко відзначають, що управління інтелектуальною власністю є багатограним процесом, який охоплює розробку, правову охорону, комерціалізацію та захист результатів інтелектуальної діяльності [17].

А. П. Беленький відзначає, що специфікою управління інтелектуальною власністю для України за сучасних умов є те, що вона проявляє себе не лише в межах наукової діяльності, як результат творчої праці, а виступає важливим нематеріальним активом в економіці, тому підлягає обов'язковій правовій охороні та комерціалізації. Застосовувана методологія управління інтелектуальною власністю передбачає об'єднання в собі правових, економічних, управлінських та інформаційних складових [18].

Управління інтелектуальною власністю в межах суб'єкта підприємницької діяльності може розглядатися під різними аспектами:

- якщо суб'єкт підприємництва в основу своєї діяльності закладає створення інтелектуальної власності з подальшим отриманням прибутку через передачу окремих прав на об'єкти інтелектуальної власності іншим суб'єктам;

- якщо суб'єкт самостійно не створює об'єкти інтелектуальної власності а купує права для використання окремих об'єктів інтелектуальної власності у своїй діяльності;

- якщо суб'єкт підприємництва і створює нові об'єкти інтелектуальної власності і використовує у своїй діяльності результат інтелектуальної діяльності інших (змішана форма).

Очевидно, що більшість суб'єктів підприємницької діяльності відносяться до другої та третьої групи, коли у своїй діяльності використовують розробки інших або крім об'єктів інтелектуальної власності інших, намагаються формувати і власні об'єкти інтелектуальної власності із державними гарантіями захисту таких (патентування, отримання свідоцтва про державну реєстрацію тощо).

Управління інтелектуальною власністю суб'єктами підприємництва залежить від того, якими видами діяльності займається такий суб'єкт та на скільки інноваційними є його діяльність, адже саме інноваційна діяльність є більш ризиковою. В той же час необхідно відзначити, що більшість суб'єктів підприємництва створюючи об'єкти інтелектуальної власності не розуміють їх цінність або не мають можливості нормативно захистити такі об'єкти, тому що відсутні відповідні правові норми. Наприклад, створена база

контрагентів суб'єкта підприємницької діяльності є результатом кропіткої інтелектуальної роботи, і така база є досить цінною для конкретного суб'єкта. Досить багато конфліктів виникає, коли найманий працівник переходить до конкурентної фірми і з собою забирає таку базу даних, яка фактично є нематеріальним активом суб'єкта. Інколи виникає питання, як оцінити такий об'єкт інтелектуальної власності, як створити належні умови щодо охорони такого об'єкту інтелектуальної власності, а при необхідності як захистити свої активи в разі порушення права на зазначену інтелектуальну власність.

Тому визначимо окремо належність функціонального підходу щодо вирішення питання управління інтелектуальною власністю, який полягає у створенні спеціальних підрозділів, що забезпечують функціонування системи управління інтелектуальною власністю створюючи належні умови щодо створення, використання, захисту та охорони інтелектуальної власності як окремого нематеріального активу конкретного суб'єкта підприємницької діяльності.

Висновки й перспективи дальших досліджень. Формування інноваційних підходів у діяльності суб'єктів господарювання створює необхідність формування підходу у визначенні шляхів, обсягів та формування окремої політики суб'єкта щодо умов забезпечення таких об'єктів інтелектуальної власності. Це може бути як державна гарантія охорони (наприклад патентування, отримання свідоцтва про новий сорт), так і віднесення інформації про інноваційні розробки до категорії «комерційної таємниці» із відповідним забезпеченням такої інформації.

Підхід щодо управління об'єктами інтелектуальної власності, який визначається як стратегічний напрямок роботи суб'єкта господарювання та займається виключно наданням права на використання його об'єктів інтелектуальної власності (наприклад, франшиза) створює окремі як правові так і економічні аспекти такої діяльності. Забезпечення належного контролю за використанням інтелектуальної власності іншим суб'єктом підприємницької діяльності, дотримання умов договору та належну оплату за використання такого об'єкту, це створює умови для формування відповідних як функціональних так і економіко-правових умов діяльності.

Таким чином можемо говорити про те, що вибір форми управління інтелектуальною власністю залежить від виду діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, від проникності інноваційних впливів на діяльність суб'єкта та на можливість отримання доходу від результатів інтелектуальної власності. Чим більше результати інтелектуальної діяльності впливають на дохідність суб'єкта підприємницької діяльності, тим більше він зобов'язаний приділяти уваги саме різним формам та методам управління своїми нематеріальними активами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Drucker P. F. (1995). The end of economic man. The origins of totalitarianism. Routledge; Repr. Edition, 310 p URL: <https://archive.org/details/endofeconomicman00druc/page/n8/mode/lup>
2. Machlup F. Knowledge: Its Creation, Distribution, and Economic Significance. Vol. III. Princeton (NJ), 1984. 163 p. <https://doi.org/10.1515/9781400856022>
3. Геєць В. М. Соціально-економічні трансформації при переході до економіки знань. *Соціально-економічні проблеми інформаційного суспільства* / під ред. Л. Г. Мельника. Суми: ВТД «Університетська книга». 2005. С. 16-33.

4. Федулова Л. І. Економіка знань: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. Київ, 2009. 600 с.
5. Турчина С. Г.. Розвиток економіки знань в умовах інтеграції України до світового господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 13 (2). С. 133-136. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/31.pdf
6. Stewart T. A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organization. New York: Doubleday/Currency, 1997.
7. Гузар У. Є. Економіка знань та її перспективи для України. *Регіональна економіка*. 2009. № 1. С. 27-35.
8. Мельник Л. Ю. Еволюція наукових уявлень про економіку знань. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. № 26/1. С. 37-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2015_26%281%29__8
9. Михайлюк О. В., Вершина В. А. Формування «суспільства знань»: проблеми і суперечності. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2023. Т. 15 (Спецвипуск). С. 69-75. <https://doi.org/10.15421/352332>
10. Світлична В. Л. Теоретичний базис нової парадигми суспільства – економіки знань. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 3(19). С. 184-193.
11. Сахненко О. І. Економіка знань: теорія і державна політика. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8. Ч. 3. С. 16-19.
12. Жарінова А. Г. Економіка знань : зміст та роль інтелекту людини в її формуванні. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal /soc_gum/ppei/2010_28/Jarinova.pdf
13. Андрощук Г. А. Прогнозирование инновационной деятельности на основе анализа активности глобальных фирм. *Проблеми науки*. 2006. № 5. С. 40-47
14. Федулова Л. І. Економіка знань. URL: <https://esu.com.ua/article-18730>
15. Видатки на науку в бюджеті-2024 зросли на 20%: у МОН назвали три основні напрямки. URL: <https://www.ukrinform.ua/gubric-society/3784800-vidatki-na-nauku-v-budzeti2024-zrosli-na-20-u-mon-nazvali-tri-osnovni-napramki.html>
16. Державна служба статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
17. Пасемко Г. П., Власенко Т. В., Методологічні засади управління інтелектуальною власністю та науковими проектами. *Економічний простір*. 2025. № 203. С. 202-208. <https://doi.org/10.30838/EP.203.202-208>
18. Беленький П. Д. Інтелектуальна власність у сучасному світі: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 376 с.
19. Гуцалюк О. М., Якушева О. В., Сушко Н. В. Ініціалізація та концепція проектування підприємств готельного бізнесу в Кіровоградському регіоні *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: економіка і менеджмент*. 2020. № 1 (28). С. 168-179.
20. Гуцалюк О. М., Захарченко О. В., Якушева О. В. Державна та регіональна політика в аграрному секторі національної економіки України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 66. С. 5-16. <https://doi.org/10.24025/2306-4420.66.2022.268613>
21. Hutsaliuk O. M., Bondar Iu., Sedikova I., Filipishyna L. Economic risks of corporate management of the development of associations of joint stock companies / Eds. by D. Atstaja, V. Koval. *Knowledge management competence for achieving competitive advantage of professional growth and development: collective monograph*. Riga: BA School of Business and Finance, 2021. P. 225-237. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4454180>
22. Hutsaliuk O. M., Bondar Iu. A., Kozlovitseva V. A. Transformational changes in the trade cooperation of Ukraine in the context of the development of international economic relations. *Innovations for achieving the sustainable development goals: science, education and economics: collective monograph*. Ljubljana: Ljubljana School of Business, 2022. P. 223-241. URL: https://www.vspv.si/uploads/visoka_sola/datoteke/mono_2022_-_slovenia_13.06_cover_added3_final.pdf
23. Гуцалюк О. М., Зайченко В. В., Бондар Ю. А., Чень М. Динамічні процеси готельно-ресторанного і туристично-рекреаційного бізнесу в стратегічному розвитку національної економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 2 (47). С. 43-49. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2\(47\).43-49](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2(47).43-49)

Надійшла до редакції 11.11.2025 р.

Прийнята до друку 09.12.2025 р.

REFERENCES

1. Drucker, P. F. (1995). The end of economic man. The origins of totalitarianism. Routledge; Repr. Edition. <https://archive.org/details/endofeconomicman00druc/page/n8/mode/1up>
2. Machlup, F. (1984). *Knowledge: Its Creation, Distribution and Economic Significance*, Vol. III. Princeton (NJ). <https://doi.org/10.1515/9781400856022>
3. Heiets, V. M. (2005). Socio-economic transformations in the transition to a knowledge economy. In L. G. Melnyk (Ed.), *Socio-economic problems of the information society* (pp. 16-33). Sumy: VTD "University Book". 2005 [in Ukrainian].
4. Fedulova, L. I. (2009). Knowledge economy : pidruch. [for students of higher education]. National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
5. Turchina, S. G. (2017). Development of knowledge economy in terms of Ukraine integration into the world economy. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 13(2), 133-136. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/31.pdf [in Ukrainian].
6. Stewart, T. A. (1997). Intellectual Capital: The New Wealth of Organization. New York: Doubleday/Currency.
7. Huzar, U. Ye. (2009). Knowledge economy and its prospects for Ukraine. *Rehionalna ekonomika*, 1, 27-35 [in Ukrainian].

8. Melnyk, L. Yu. (2015). Evolution of scientific ideas about the knowledge economy. *University Economic Bulletin*, 26/1, 37-42. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2015_26%281%29__8 [in Ukrainian].
9. Mykhailiuk, O. V., & Vershyna, V. A. (2023). Formation of a "knowledge society": problems and contradictions. *Philosophy and political science in the context of modern culture*, 15 (Special edition), 69-75. <https://doi.org/10.15421/352332> [in Ukrainian].
10. Svitlychna, V. L. (2015). Theoretical basis of the new paradigm of society – the knowledge economy. *Economics: realities of the times*, 3(19), 184-193 [in Ukrainian].
11. Sakhnenko, O. I. (2014). Knowledge Economy: Theory and State Policy. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 8(3), 16-19 [in Ukrainian].
12. Zharinova, A. H. (2010). Knowledge economy: the content and role of human intelligence in its formation. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_28/Jarinova.pdf [in Ukrainian].
13. Androschuk, H. A. (2006). Forecasting of innovative activity based on the analysis of the activity of global firms. *Problems of science*, 5, 40-46 [in Ukrainian].
14. Fedulova, L. I. (2007). Knowledge economy. <https://esu.com.ua/article-18730> [in Ukrainian].
15. Spending on science in the 2024 budget increased by 20%: the Ministry of Education and Science named three main areas (n.d.). <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3784800-vidatki-na-nauku-v-budzeti2024-zrosli-na-20-u-mon-nazvali-tri-osnovni-napramki.html> [in Ukrainian].
16. State Statistics Service (n.d.). <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
17. Pasemko, H. P., & Vlasenko, T. V. (2025). Methodological principles of intellectual property management and scientific projects. *Economic space*, 203, 202-208 [in Ukrainian].
18. Byelyen'kyu, P. D. (2020). Intellectual property in the modern world: navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury [in Ukrainian].
19. Hutsaliuk, O. M., Yakusheva, O. V., & Sushko, N. V. (2020). Initialization and concept of designing hotel business enterprises in the Kirovohrad region. *Bulletin of the Eastern European University of Economics and Management. Series: Economics and Management*, 1(28), 168-179 [in Ukrainian].
20. Hutsaliuk, O. M., Zakharchenko, O. V., & Yakusheva, O. V. (2022). State and regional policy in the agricultural sector of the national economy of Ukraine. *Collection of scientific papers of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, 66, 5-16. <https://doi.org/10.24025/2306-4420.66.2022.268613> [in Ukrainian].
21. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Iu., Sedikova, I., & Filipishyna, L. (2021). Economic risks of corporate management of the development of associations of joint stock companies. In D. Atstaja & V. Koval (Eds.), *Knowledge management competence for achieving competitive advantage of professional growth and development* [collective monograph] (pp. 225-237). Riga, BA School of Business and Finance. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4454180> [in Ukrainian].
22. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Iu. A., & Kozlovtsseva, V. A. (2022). Transformational changes in the trade cooperation of Ukraine in the context of the development of international economic relations. *Innovations for achieving the sustainable development goals: science, education and economics* [collective monograph] (pp. 223-241). Ljubljana, Ljubljana School of Business. https://www.vspv.si/uploads/visoka_sola/datoteke/mono_2022_-_slovenia_13.06_cover_added3_final.pdf [in Ukrainian].
23. Hutsaliuk, O. M., Zaichenko, V. V., Bondar, Iu. A., & Chen, M. (2024). Dynamic processes of hotel-restaurant and tourist-recreational business in the strategic development of the national economy of Ukraine. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2 (47), 43-49. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2\(47\).43-49](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2(47).43-49)

Received: 11.11.2025

Accepted: 09.12.2025

Ус Г. О., Шишка І. В., Коханчук В. П., Власова Я. М. Розвиток корпоративізації smart-бізнесу та управління його інтелектуальною власністю в умовах економіки знань

Стаття присвячена дослідженню трансформаційних процесів у сучасній економіці, викликаних досягненнями науки та інноваціями, які призвели до формування «суспільства знань» та, відповідно, «економіки знань». На основі аналізу праць світових та українських вчених розглядаються ключові аспекти переходу, де знання стають головним ресурсом і фактором конкурентоспроможності.

Основна мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності та важливості ефективного управління інтелектуальною власністю для суб'єктів підприємницької діяльності в нових економічних реаліях.

В результаті проведеного аналізу встановлено, що ключовим елементом, який виражає сутність «економіки знань» на мікрорівні, є інтелектуальна власність як немайновий актив, що створює додану вартість. З огляду на це, акцентовано увагу на тому, що наукові дослідження, втілені в інтелектуальній власності, стають головним джерелом економічного зростання.

Досліджуючи управлінську складову інтелектуальної власності, розглядаючи її як багатограний процес, що включає правову охорону, комерціалізацію та захист визначаються три основні функціональні підходи до управління ІВ на підприємстві: створення ІВ, купівля прав на ІВ, або змішана форма.

Робимо висновок, що ефективна система управління інтелектуальною власністю (включаючи патентування або віднесення розробок до категорії комерційної таємниці) є критичною для інноваційної діяльності та прямо пропорційно впливає на дохідність суб'єкта господарювання в умовах «економіки знань».

Ключові слова: корпоративізація, SMART-економіка, SMART-спеціалізація, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, стратегування, економіка знань, управління інтелектуальною власністю, комерціалізація.

Us H., Shyshka I., Kokhanchuk V., Vlasova Ya. Development of SMART-business corporatization and management of its intellectual property in the knowledge economy

The article is devoted to the study of transformational processes in the modern economy, driven by scientific achievements and innovations, which have led to the formation of the "knowledge society" and, consequently, the "knowledge economy." Based on the analysis of works by global and Ukrainian scholars, key aspects of the transition are examined, where knowledge becomes the main resource and factor of competitiveness.

The main objective of this work is the theoretical substantiation of the necessity and importance of effective intellectual property (IP) management for business entities in the new economic realities.

By performing a critical analysis of various definitions of the "knowledge economy," it is emphasized that it differs from the concepts of the "information" and "post-industrial" societies, although it is their logical continuation. The conducted analysis establishes that the key element expressing the essence of the "knowledge economy" at the micro-level is intellectual property as an intangible asset that creates added value. In view of this, attention is focused on the fact that scientific research, embodied in intellectual property, becomes the main source of economic growth.

Investigating the management component of intellectual property, and considering it as a multifaceted process that includes legal protection, commercialization, and defense, three main functional approaches to IP management within an enterprise are identified: IP creation, purchase of IP rights, or a mixed form.

It is concluded that an effective intellectual property management system (including patenting or classifying developments as a trade secret) is critical for innovative activity and directly influences the profitability of an economic entity in the conditions of the "knowledge economy."

Keywords: corporatization, SMART-economy, SMART-specialization, innovative development, innovative activity, strategizing, knowledge economy, intellectual property management, commercialization.

Формат цитування:

Ус Г. О., Шишка І. В., Коханчук В. П., Власова Я. М. Розвиток корпоративізації smart-бізнесу та управління його інтелектуальною власністю в умовах економіки знань. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 2 (49). С. 93-99. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.2\(49\).93-99](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.2(49).93-99)

Us, H., Shyshka, I., Kokhanchuk, V., & Vlasova, Ya. (2025). Development of SMART-business corporatization and management of its intellectual property in the knowledge economy. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2(49), 93-99. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.2\(49\).93-99](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.2(49).93-99)